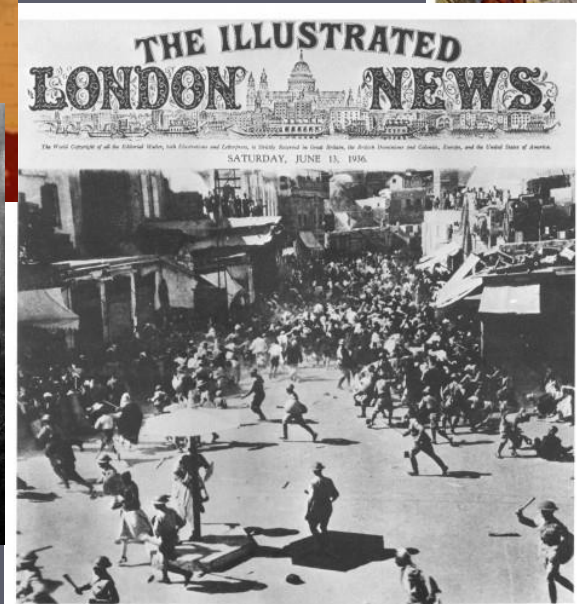
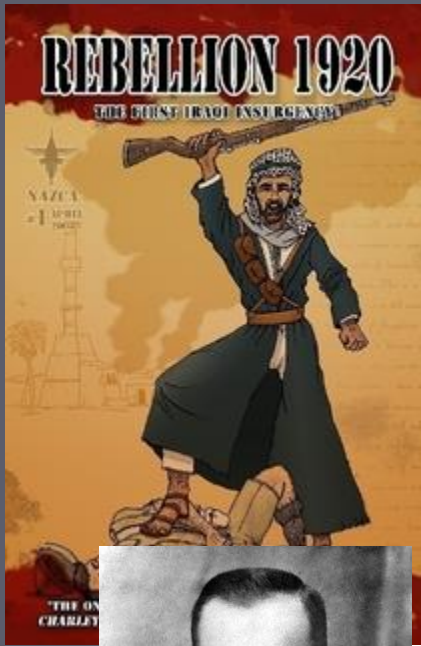
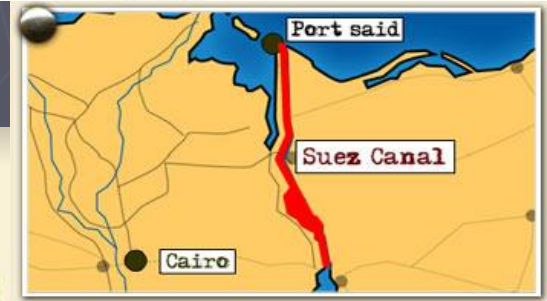
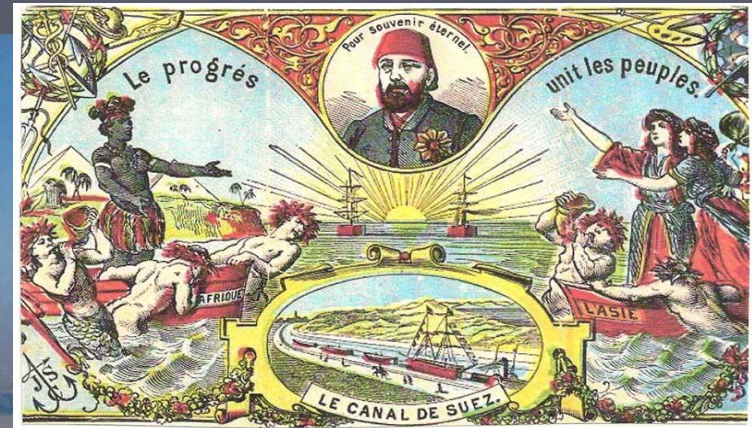

Západní imperiální politika na Blízkém východě a Studená válka

Marek Čejka

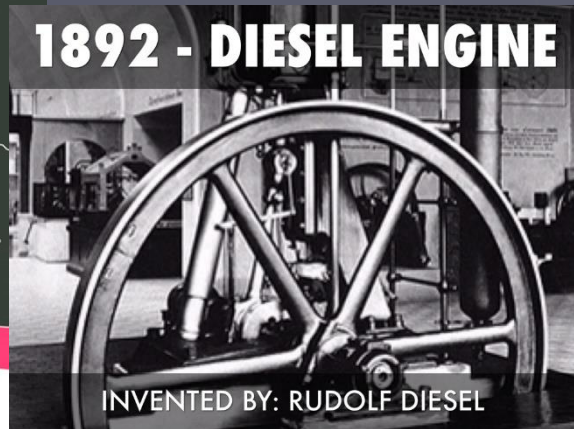
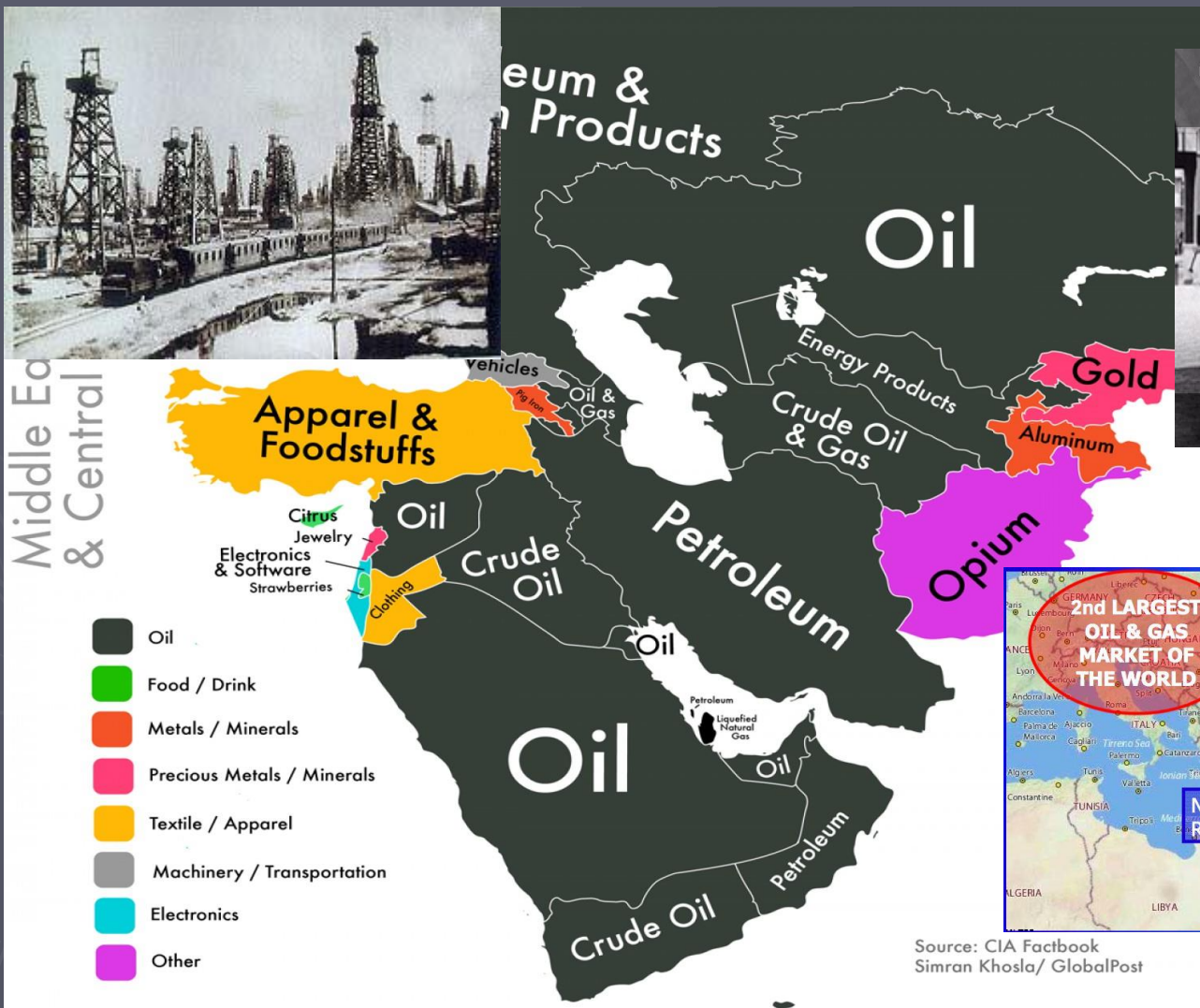
Nárůst západního zájmu o Blízký východ - začátek 19. stol.

NAPOLÉON
in EGYPT

Další posílení zájmu o Blízký východ na přelomu 19./20. století

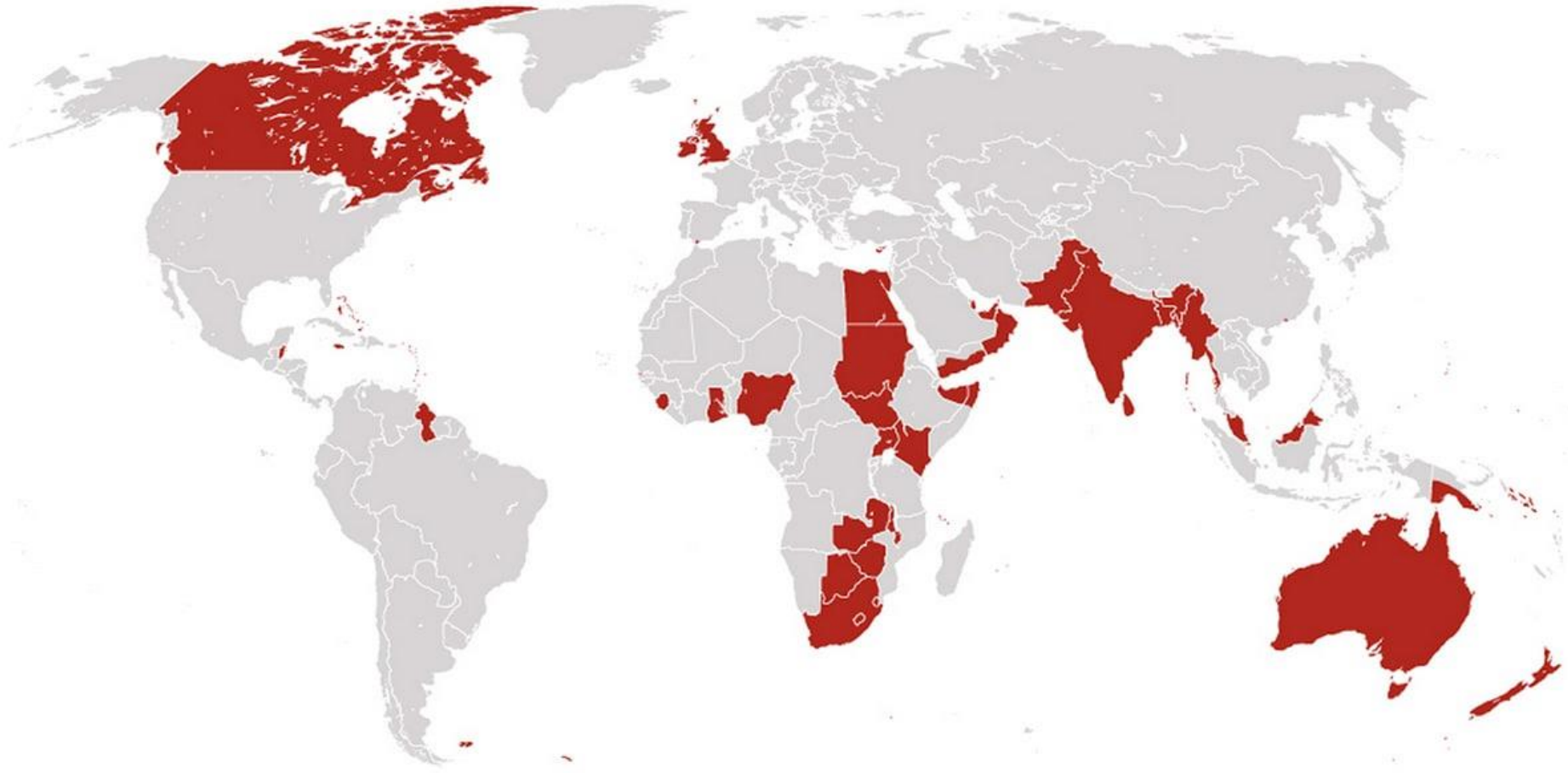
Source: CIA Factbook
Simran Khosla/ GlobalPost

Blízký východ v předvečer první světové války

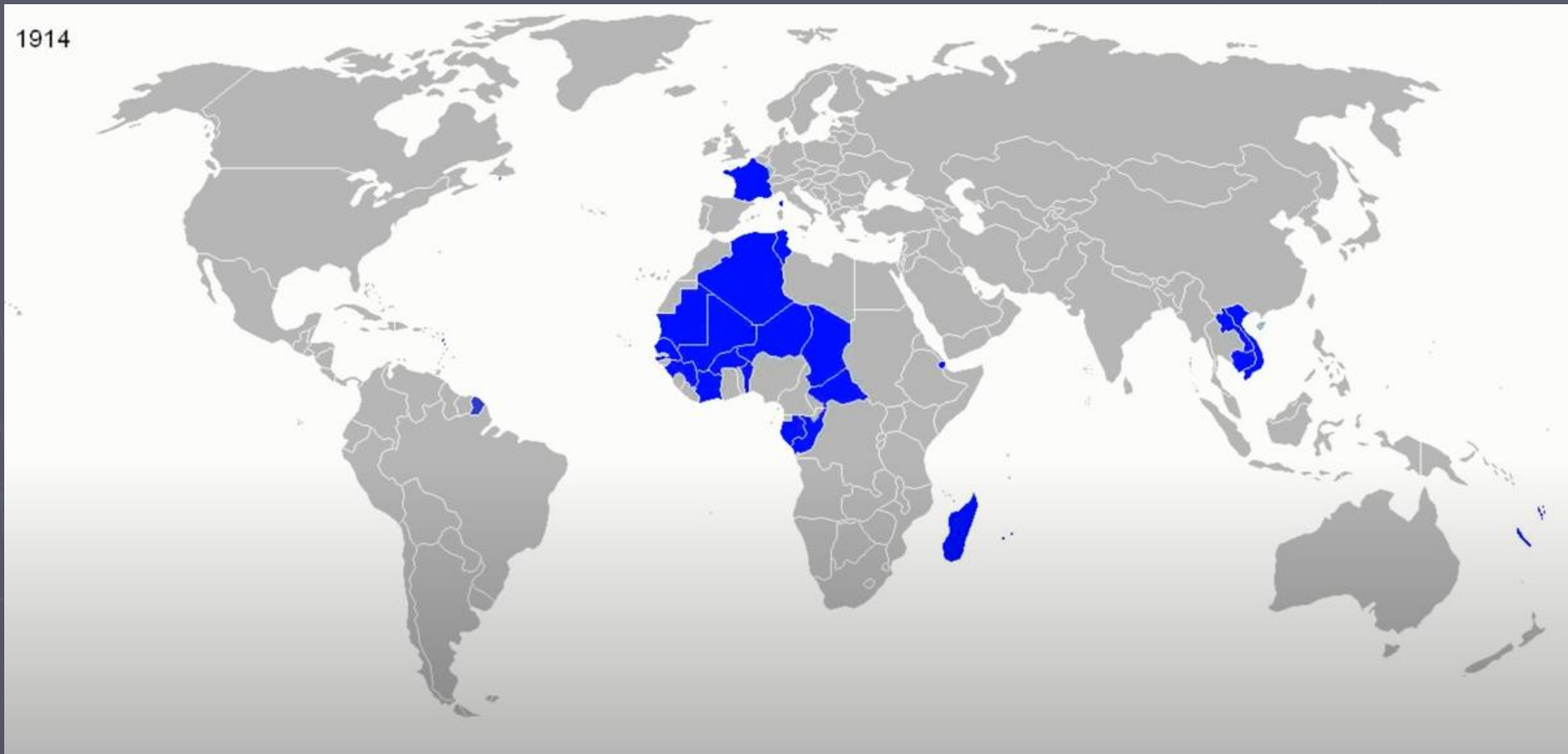

Britské impérium na začátku WW1

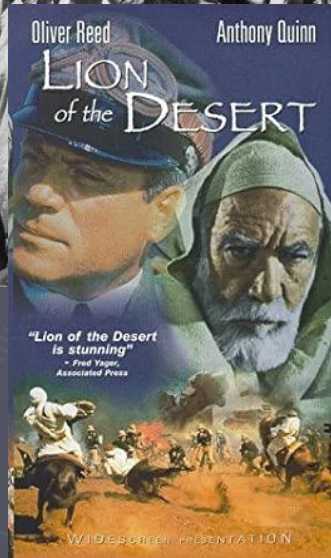
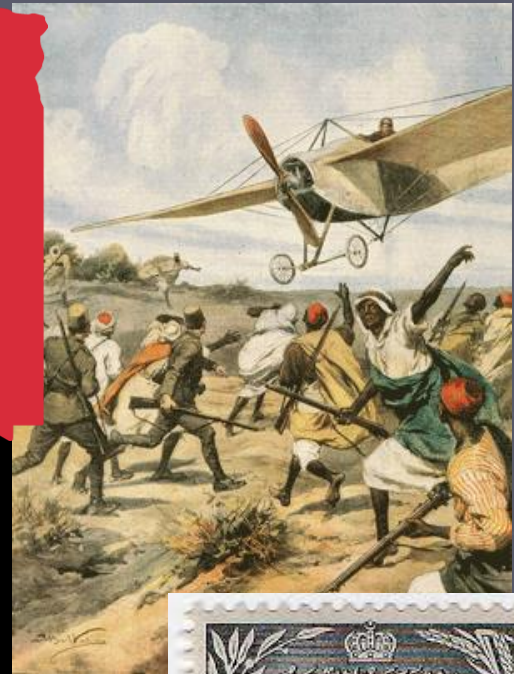
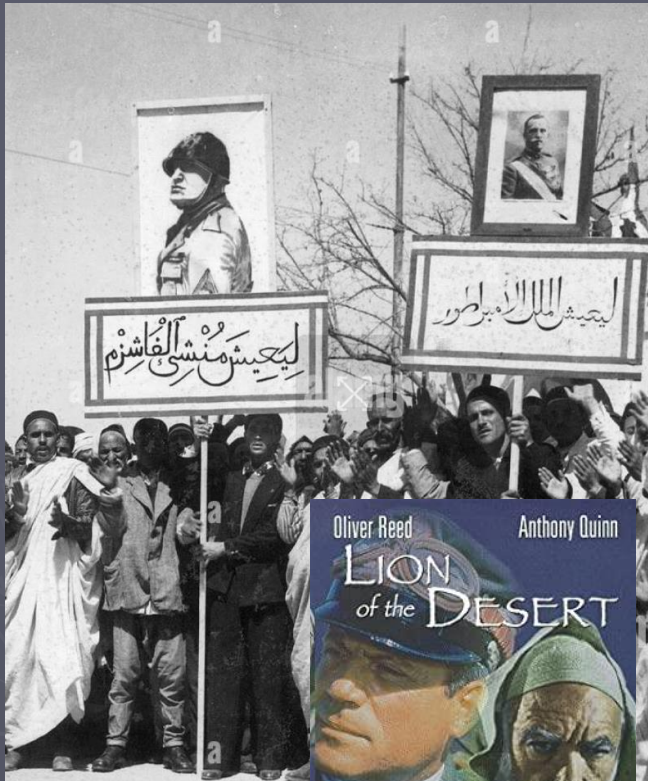
1915

Francouzské impérium na začátku WW1

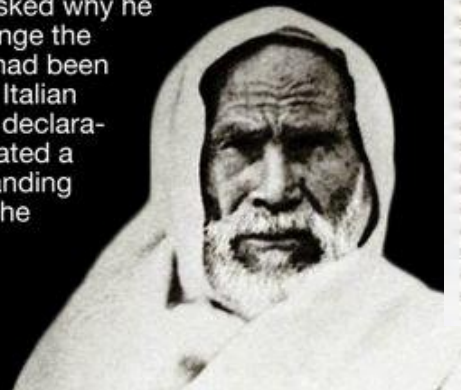
Okupace Lybie Itálií (1911-1943)

“THEY ARE NOT OUR TEACHERS”

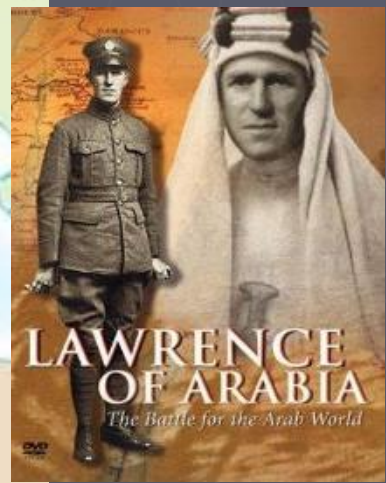
said Omar Mukhtar, the leader of the anti-colonial struggle in Libya, when asked why he would not avenge the way Muslims had been treated by the Italian Colonists. His declaration demonstrated a deep understanding of the way of the Prophet ﷺ.

f t ruhanigalb

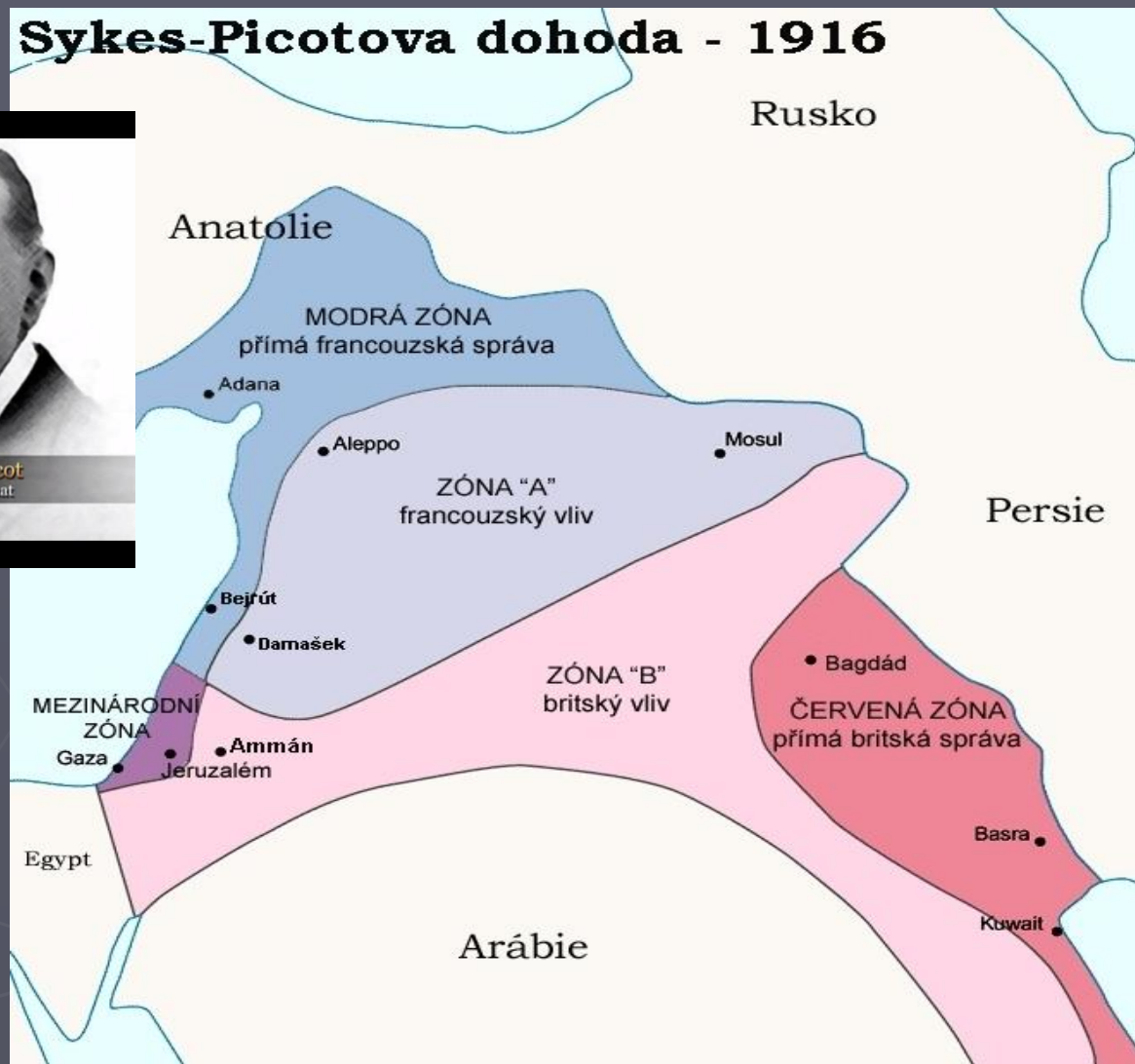
První světová válka na Blízkém východě

- ▶ Osmanská říše bojuje na straně Německa a Rakouska-Uherska
- ▶ Britové (včetně jednotek z Commonwealthu) a Francouzi usilují o porážku Turků na Blízkém východě 1915 → katastrofa u Galipolli
- ▶ Britové hledají nové možnosti jak porazit Turky
- ▶ Navazují spolupráci s Araby a jejich vedením
- ▶ Arabové chtějí svůj stát, Britové jim ho slíbí za jejich pomoc při porážce Osmanů (viz korespondence šarífa Husajna s McMahonem, brit. vysokým komisařem v Egyptě, červenec 1915 - leden 1916)

květen 1916 – tajná Sykes-Picotova dohoda

Sykes-Picotova dohoda - 1916

Zánik Osmanské říše aneb konec „Rakouska-Uherska Blízkého východu“

1920 – San Remo

vytvoření hranic moderního Blízkého východu

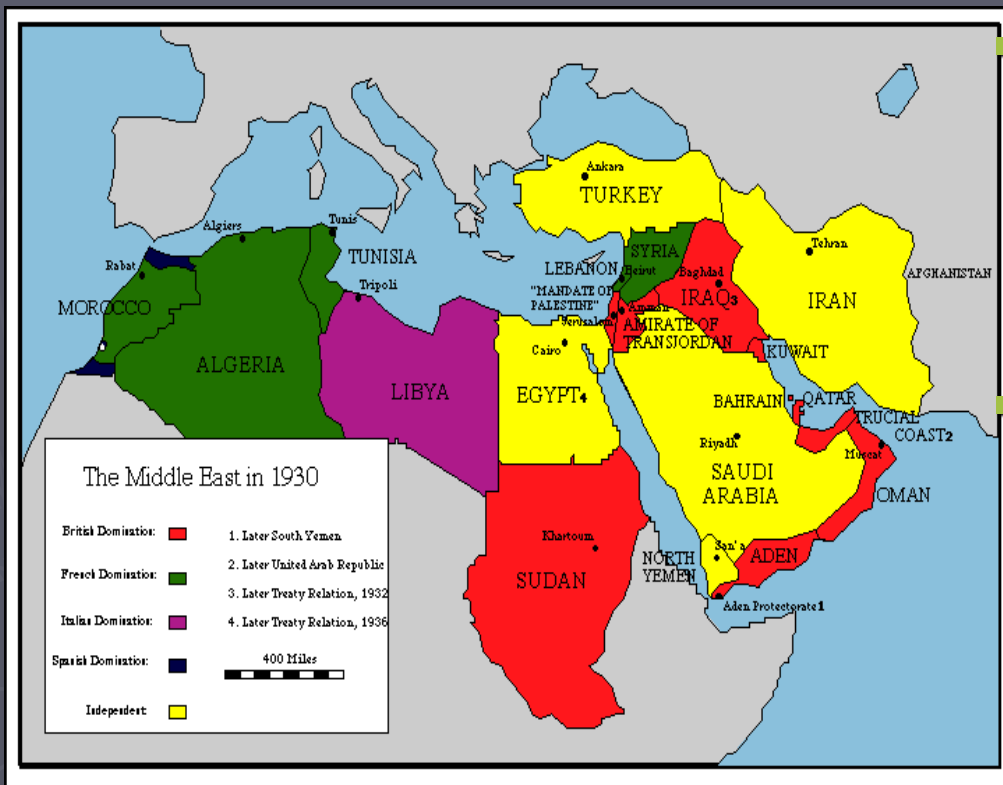
Stupeň kolonizace Blízkého východu mezi válkami a protikoloniální radikalizace

Fig. 2: Degree of Colonization

- Full independence
- Full colonization or mandate status
- Nominal independence
- ★ Major anti-colonial revolts
- Partial colonization or protectorate status

Evropská dominance na Blízkém východě

Mandáty

- Britský: Palestina, Transjordánsko, Irák
- Francouzský: Sýrie, Libanon

Kolonie

- Britské: Kuvajt, Katar, Bahrajn, Emiráty, Omán, Jemen
- Francouzské: Maroko, Alžírsko, Tunisko

■ Výrazný vliv V.Británie a USA

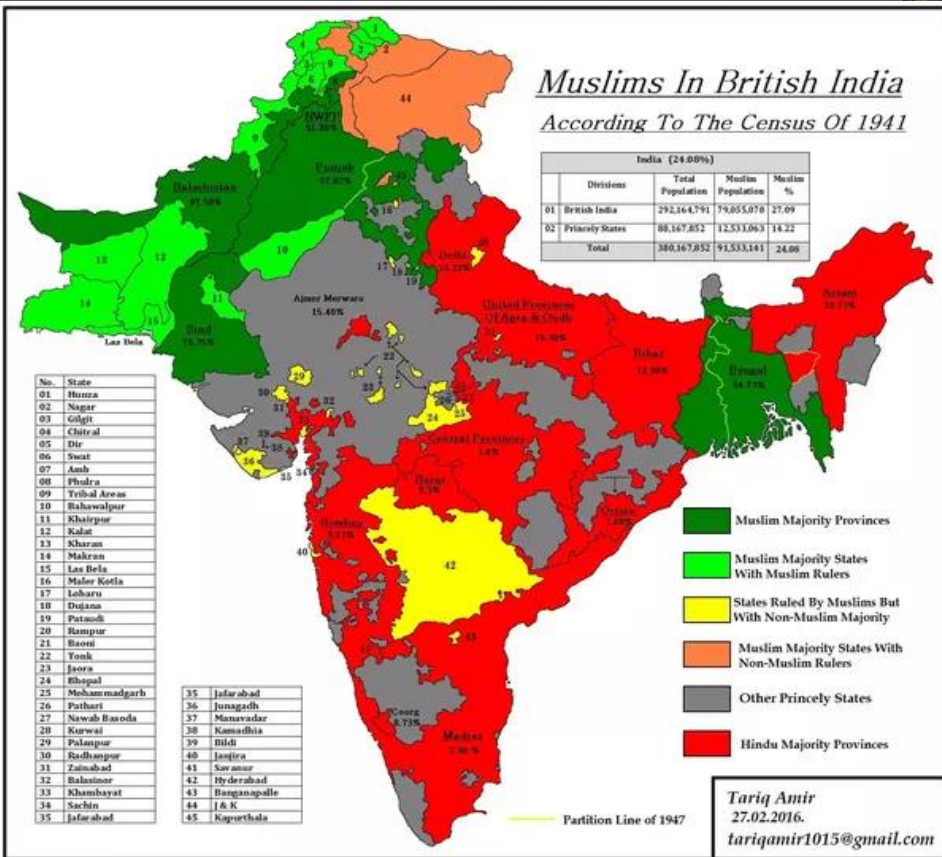
- Saúdská Arábie, Egypt (V.Británie)

Imperiální strategie

„Rozděl a panuj“

- ▶ Ústřední koloniální politika západní imperiální politiky
- ▶ Úmyslné posilování etnických, jazykových, kulturních, a náboženských konfliktních linií mezi etniky a náboženstvími na kolonizovaných územích vede krátkodobě k oslabení boje proti kolonizátorům
- ▶ V praxi: různým skupinám vymezených na základě etnicity, jazyka či náboženství dávali kolonizátoři odlišná práva
- ▶ Krátkodobý efekt, z dlouhodobého hlediska posiluje všeobecný odpor proti kolonizátorovi

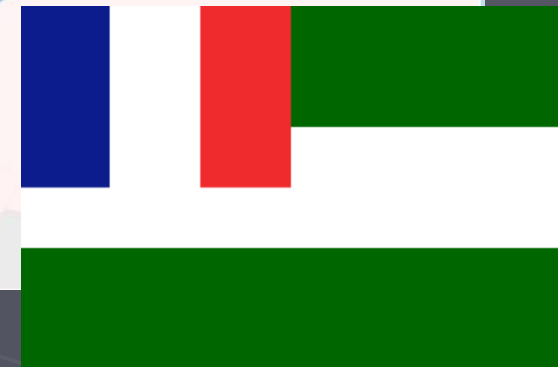
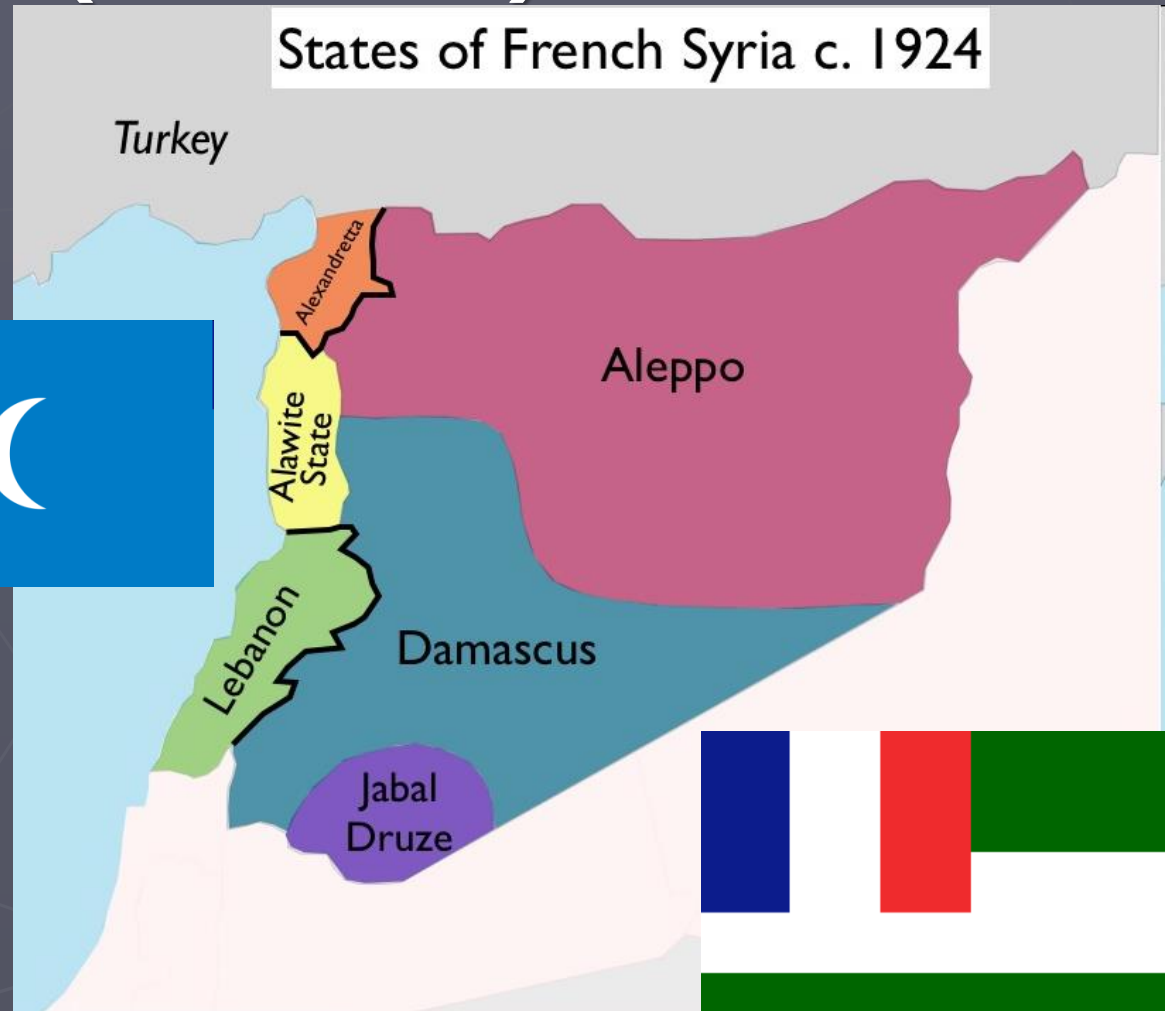
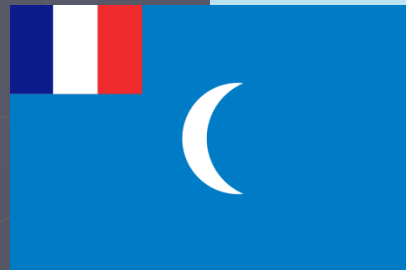
„Rozděl a panuj“ v britské Indii

Příklad *divide et impera* ve francouzském mandátu Sýrie (1920-1946)

- Francouzský mandát byl rozdělen na 6 států

- Počátek sektářské politiky a podpory klientských skupin

Destabilizace regionu po WW1

AFTER THE WAR: SLICING UP THE REGION

After the Turks' defeat in World War I, the Allies partitioned the Ottoman Empire. France occupied Syria and Lebanon. Britain took Palestine, Transjordan, and Iraq. Persia, divided into areas of influence by Britain and Russia in 1907, regained autonomy in 1919.

Resistance arose elsewhere to this new phase of European intervention. Nationalists in Cairo and

southern Iraq rioted against the British; Afghans, too, fought to end Britain's domination. And in Turkey, Mustafa Kemal began organizing a national army to expel the Greeks, as Russians, French, Italians, and British withdrew from that emerging republic.

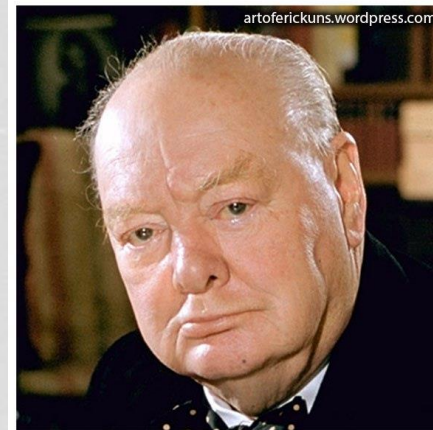
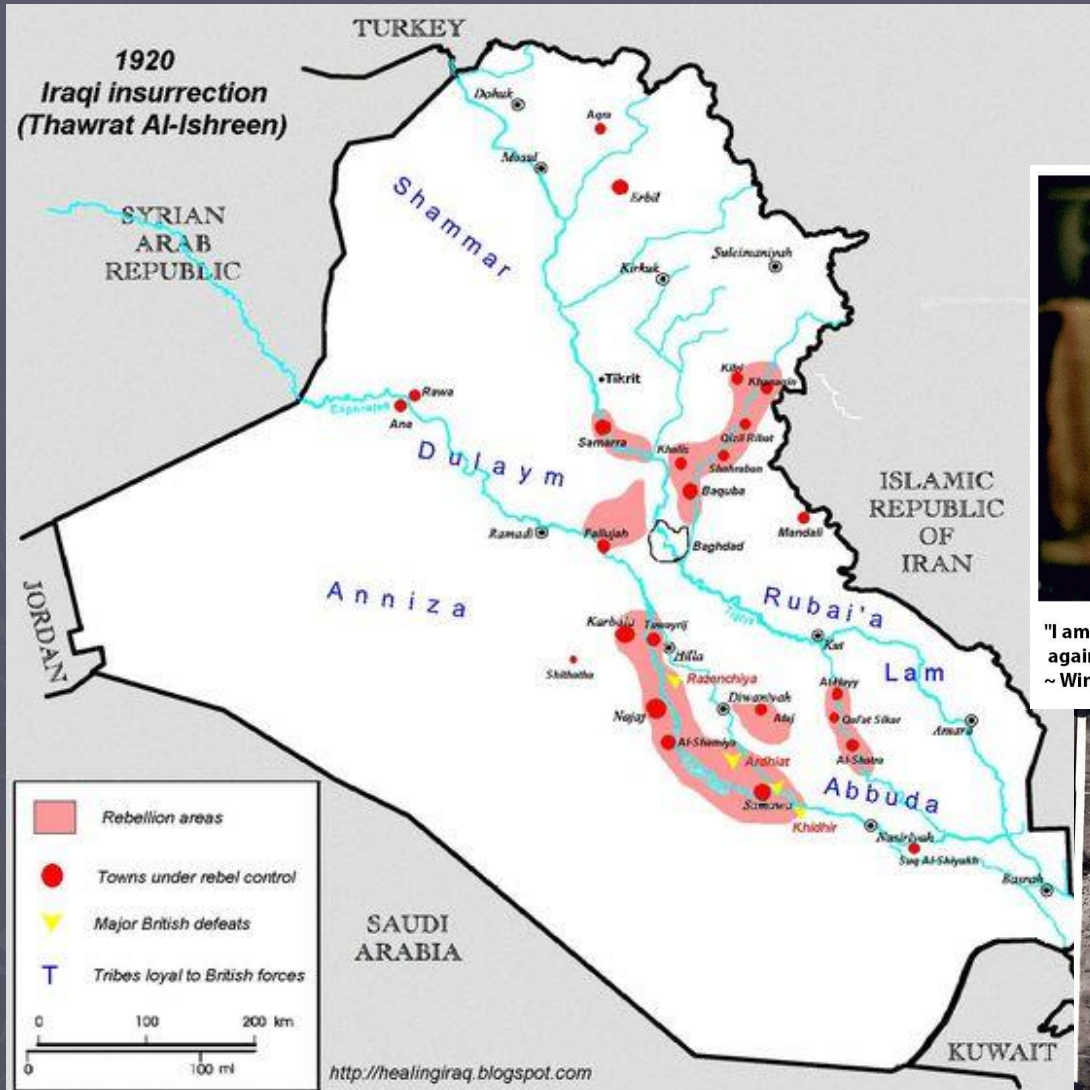
Seizing their opportunity, Armenia, Azerbaijan, and Georgia in 1918 also formed

new republics, but within five years all had been absorbed by Russia and Turkey.

To the south, Shant Hussein of Mecca, having seized the Hijaz from the Turks in 1917, faced a new challenge from Abdulaziz Al Saud, founder of modern Saudi Arabia.

- Protikoloniální povstání v Egyptě, Iráku, Afghánistánu a Sýrii. Napětí v Palestině
- Turecko vs. Řecko
- Krátkodobě samostatné státy Arménie, Azerb. a Gruzie jsou pohlceny SSSR/Tureckem

Protibritské povstání v Iráku (1920)

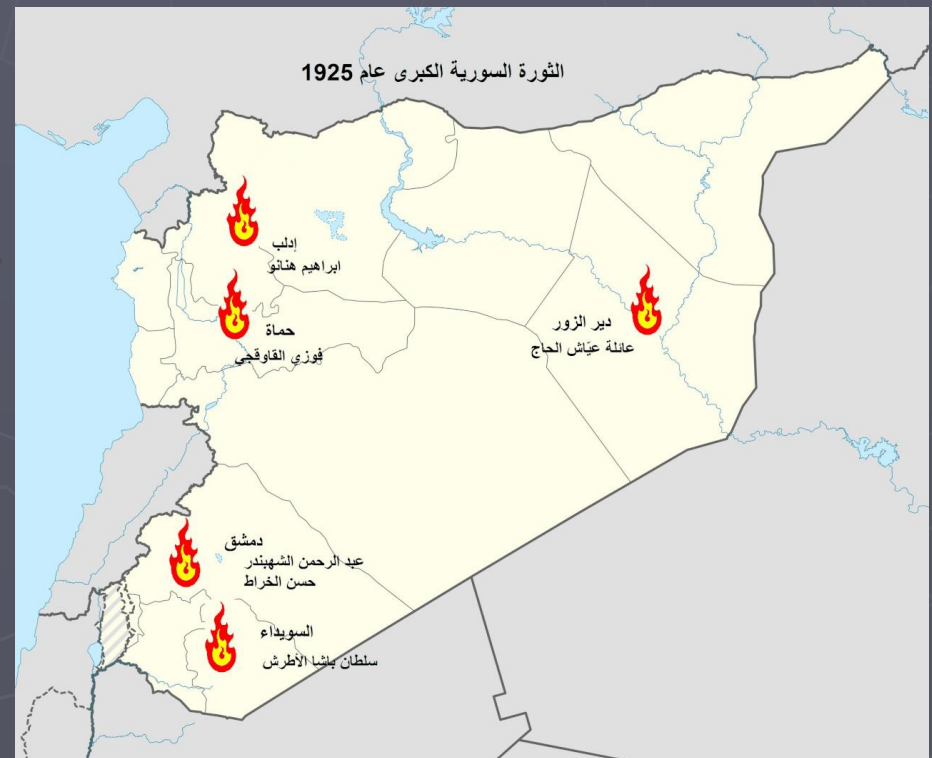

"I am strongly in favour of using poisoned gas against uncivilised tribes."
~ Winston Churchill

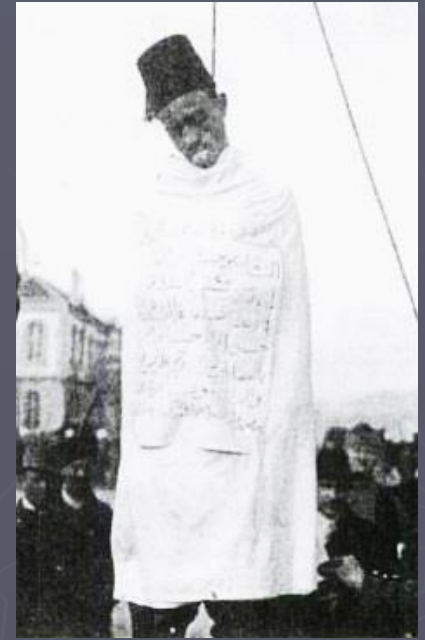

Povstání v Sýrii (1925)

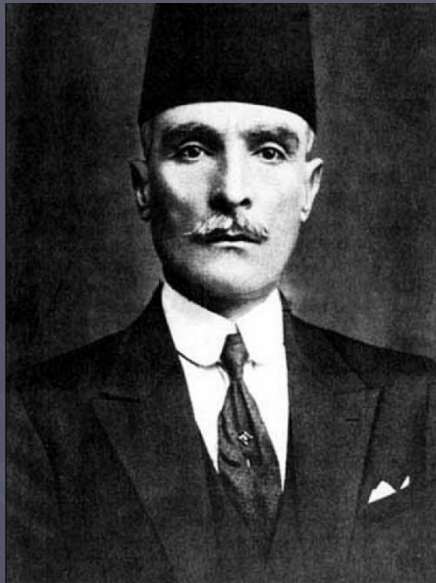
- ▶ pod vedením drúzského vůdce **Sultána al-Atraše**
- ▶ zahrnovalo i sunnity a křesťany
- ▶ zpočátku velké francouzské ztráty a prohry

- ▶ Pro nejednotnost nakonec povstalci podlehnou, boje skončí až 1927
- ▶ Brutální francouzské represe
- ▶ Al-Atraš a jeho spojenci odsouzeni k smrti → prchnou do Transjordánska, umírá až 1982

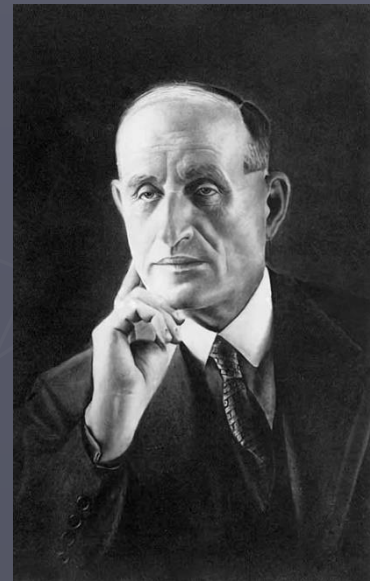
Další vůdci povstání v Sýrii (1925)

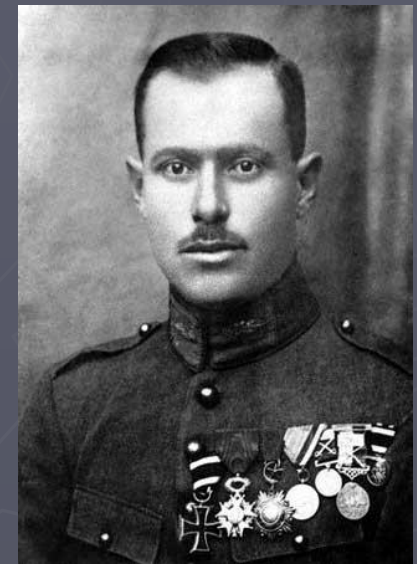
Ibráhím Hananu

Ajjáš Al-Hadžž

**Abdelrahmán
Šáhbandar**

Fauzí al-Kaukdží

Povstání Ahmada Barzáního v iráckém Kurdistánu (1931-32)

Arabské povstání v Palestině 1936-1939

Počátky radikálního islamismu v Palestině

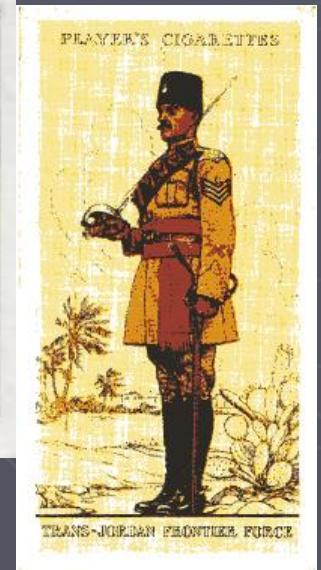
šejch **Izz ad-Dín al-Kassám**
ideový předchůdce Hamásu(1882–
1935)

- ▶ Mládí prožil v době úpadku Osmanské říše a oslabování islámu na úkor Západu
- ▶ Džihád meče proti Italům (Libye) a Francouzům (Sýrie) a později proti Britům v Palestině
- ▶ Po vzniku Muslimského bratrstva má blízko k jeho idejím
- ▶ V severní Palestině zakládá militantní organizaci „Černá ruka“ a posléze umírá v boji s Brity
- ▶ Stává se předlohou Hamásu, který podle něj pojmenovává své militantní křídlo a rakety

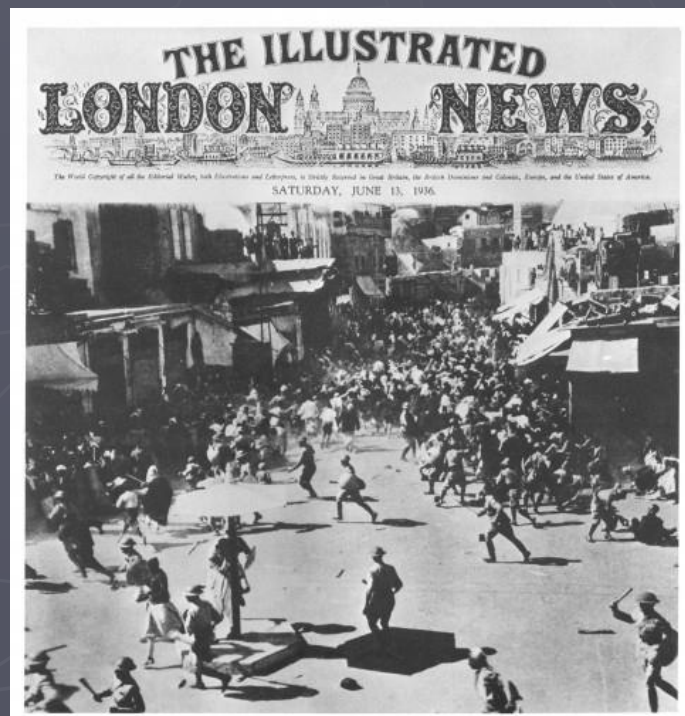
Britská a francouzská protipovstalecká strategie „železné pěsti“

- ▶ Vojenské operace (někdy spojené se střelbou do civilistů, plošným bombardováním), zatýkání, tvrdé výslechy (někdy spojené s mučením), nevyjednávání s povstalci atd.

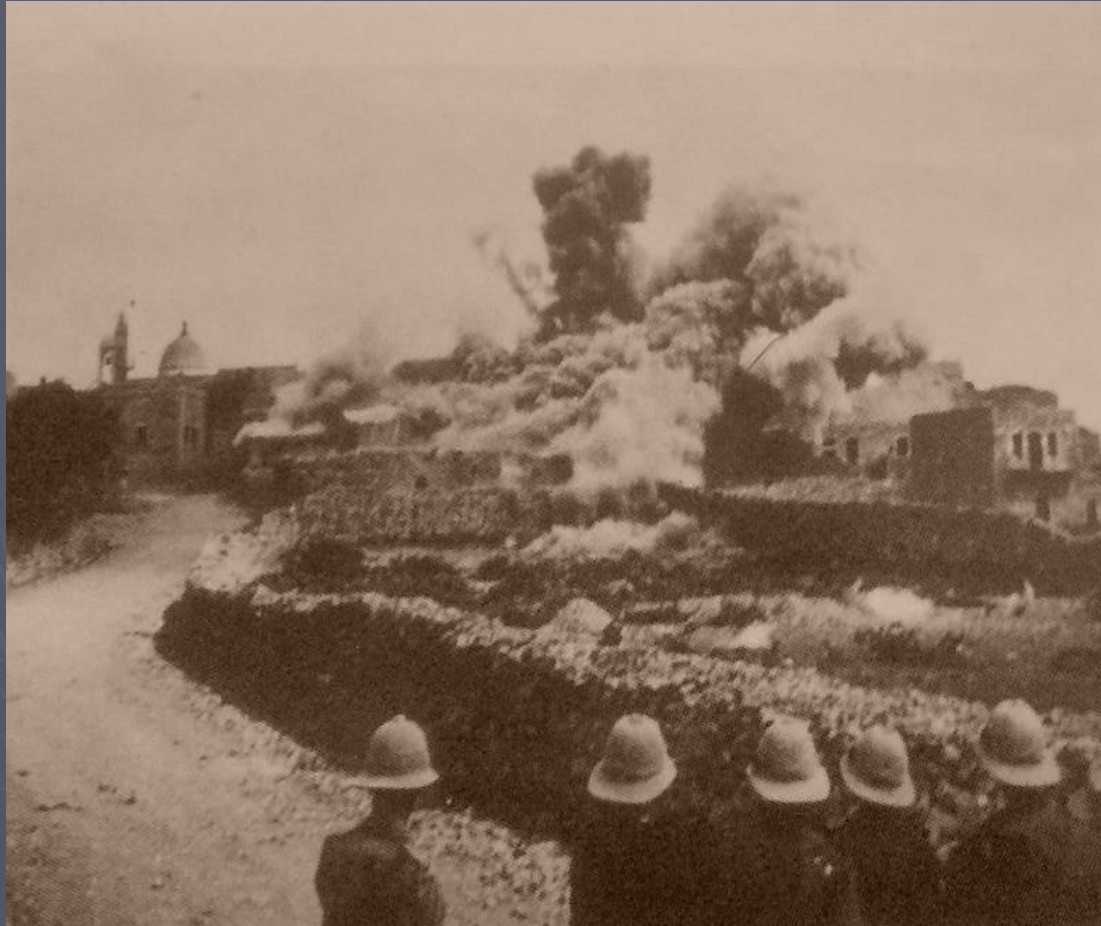

THE POLICE DOG USED IN AN ATTEMPT TO TRACK ONE OF THE ARABS WHO ATTACKED CAPTAIN SIGRIST: ONE OF TWO TRAINED ANIMALS IMPORTED FROM SOUTH AFRICA.

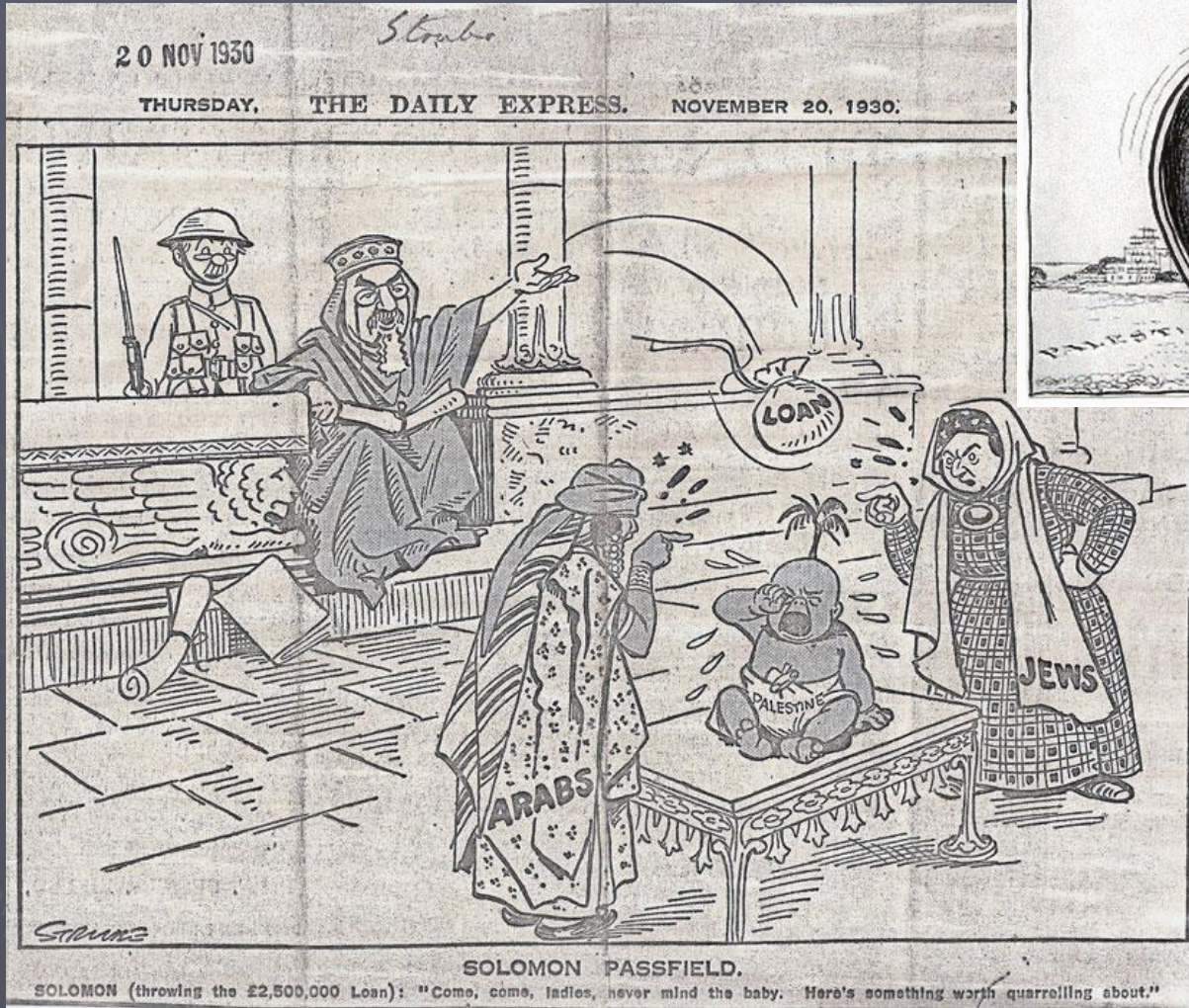
Britské represe v Palestině.

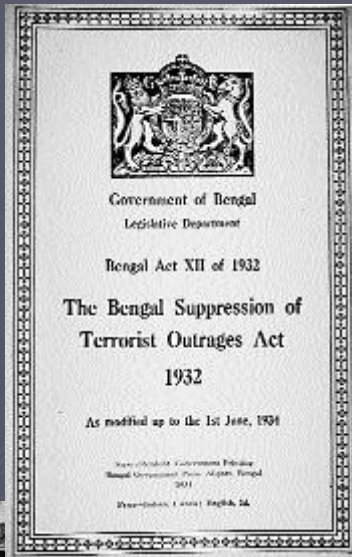
3. Exemplary punishment: The British Army destroy the homes of Palestinian villagers suspected of supporting the 1936–1939 Arab Revolt. Such collective punishments, conducted without due process, were given legal standing by a series of Emergency Regulations passed by British authorities to combat the Arab insurgency. An estimated 2,000 houses were destroyed between 1936 and 1940.

Britská koloniální politika v Palestině na dobových karikaturách

Britský „odborník na terorismus“: Sir Charles Augustus Tegart (1881–1946)

- ▶ **„Ir je zvláště způsobilý k tomu, aby se stal policistou“**
- ▶ V roce 1901 se připojil k policii v Kalkatě a stal se vedoucím detektivního oddělení, kde sloužil třicet let
- ▶ Reorganizoval městské policejní síly a učinil je více efektivní
- ▶ Sklidil obdiv, že město zbavil zločinu, ale stal se nenáviděným mezi bengálskými odpůrci britské vlády a povstalci
- ▶ V Indii přežil šest pokusů o atentát
- ▶ Vzhledem k jeho odbornosti ho poslaly britské úřady (1938) do britského mandátu Palestina, kde vypukla Velké arabské povstání (1936-1939) a stal se poradcem Vrchního komisaře (guvernéra) v otázkách bezpečnosti.

Ch. A. Tegart v Palestině

► Tagartova strategie v Palestině:

- výstavba velkého počtu železobetonových policejních stanic chráněných proti útoku,
- hraniční oplocení podél severní hranice Palestiny, které měla zabránit pohybu povstalců, zboží a zbraní. Na jeho doporučení byla zahájena stavba asi 50 nových „Tegartových pevností“. Mnoho z nich je stále v provozu, některé používají izraelské síly, jiné palestinské. Některé byly zničeny v různých obdobích bojů.
- Podezřelí podstoupovali brutální výslechy, zahrnující ponižování a tureckou praktiku *falaka* (bití vězně na chodidlech).
- Byly založeny „arabské vyšetřovací střediska“, kde probíhalo často mučení za pomoci waterboardingu a spánkové deprivace. Nucení vyslychaných držet těžké kameny, přičemž následovalo bití, když je upustili - a různé další mučící a ponižující praktiky.
- **Podle mnoha svědků (včetně z řad Angličanů) napomáhaly podobné praktiky nikoliv k pacifikaci, ale radikalizaci obyvatelstva.**
- **Usilovaly v první řadě o vyvolání strachu z represí, uplatnění principu kolektivní viny, nerozlišuje příliš mezi povstalcí a ostatními**

„Tegartovy pevnosti“

بنيان الحصن في البلاد ويتكون من طابقين وعلى طرفيها أبراج مراقبة مع فتحات لإطلاق النار وفي الوسط ساحة محاطة بسور.

Tegart Fort (Acre Police Station)

One of a series of forts built by Sir Charles Tegart, a British engineer who was sent to Palestine from India in 1937. He initiated the construction of the northern fence and about 60 forts based on 5 different models. The Acre fort was one of the largest urban police stations which generally included a 2 story façade flanked by guarding towers with apertures, and a large yard surrounded by a wall.

מצודת טגארט (תחנת משטרת עכו)

אחת מרשת של מצודות שהוקמה ביחסות של סר צ'ארלס טגארט מהנדס בריטי שנשלח לארץ ישראל ב-1937 כדי לתכנן והקים נדר הפצון וכ-60 מצודות מ-5 דגמים שונים.

מצודת עכו הייתה אחת מחומות המגירה הגדולות שהוקמו בעיר הארץ וכללה בדרך כלל חומת ביד סמוך קומות ומשני צדדיה מגדלי שמירה ותצפית עם חורכי יר, והצר גדולה מוקפת חומה.

قلعة تيغارت الانتدابية ومركز الشرطة

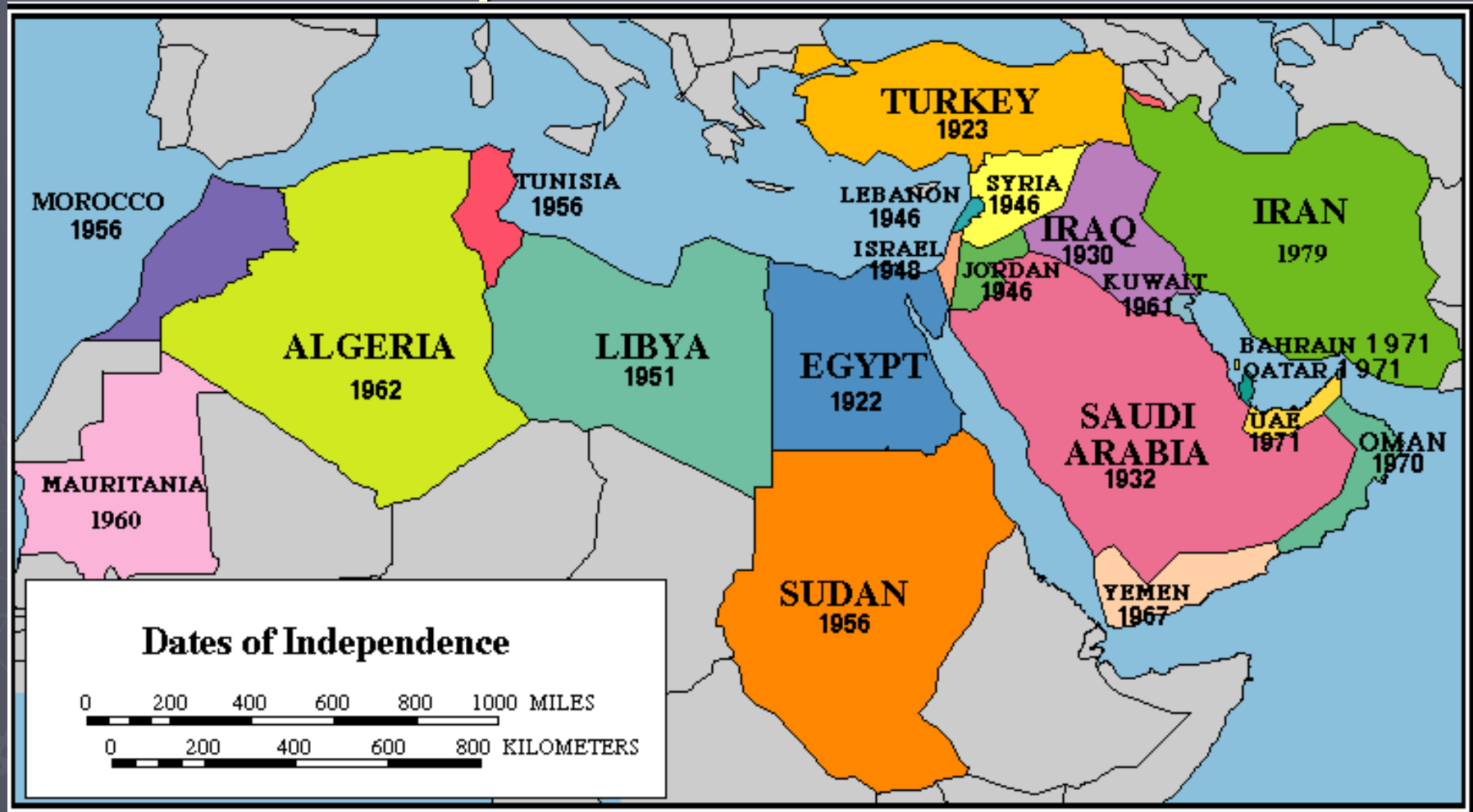
הי מן סלסלת פלוג אקמה الانتداب الإنجليزي لتأمين طرق المواصلات بين المدن وهي طويقة ابتكرها الضابط والمهندس البريطاني جيمس تيغارت عام 1937 والذي برع في هندسة حروب العصابات في الهند وأخسر للبلاد نفس الهدف وأقام 60 حصنا في الشمال من 5 تصاميم مختلفة.

قلعة عكا كانت إحدى مراكز الشرطة الانتدابية التي أقيمت في بعض المدن في البلاد وتتكون من طابقين وعلى طرفيها أبراج مراقبة مع فتحات لإطلاق النار وهي الوسط مساحة محاطة بسور.

Tegart Fort (Acre Police Station)

One of a series of forts built by Sir Charles Tegart, a British engineer who was sent to Palestine from India in 1937. He initiated the construction of the northern fence and about 60 forts based on 5 different models. The Acre fort was one of the largest urban police stations which generally included a 2 story façade flanked by guarding towers with apertures, and a large yard surrounded by a wall.

Dekolonizace a samostatnost po roce 1945

Druhá vlna arabského nacionalismu po WW2

- ▶ Rozpad velmi nepopulární koloniální moci na BV
 - Británie – rychlejší méně krvavý
 - Francie – pomalejší, násilnější
- ▶ Vzniká řada samostatných arabských států, nikoliv ale arabský superstát, snahy o jednotu - LAS
- ▶ USA a Sovětský svaz představují v té době nadějnou alternativu (oba mají protikoloniální politiku)
- ▶ Další vývoj Blízkého východu čím dál více podle linií Studené války – jak Studená válka stupňuje a USA a SSSR hledají spojence, ubývá prostoru pro nezávislou politiku nově vzniklých zemí
- ▶ V nových zemích jsou islámská hnutí často v opozici vůči sekulárním nacionalistům. Toho postupně začne Západ využívat.

Studená válka na Blízkém východě

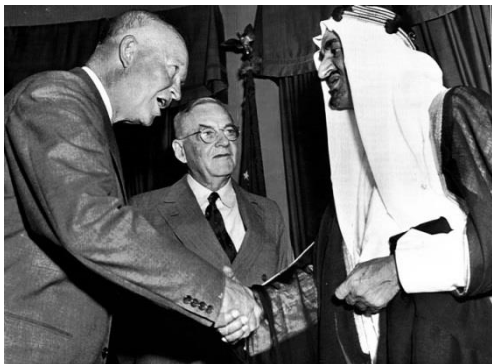

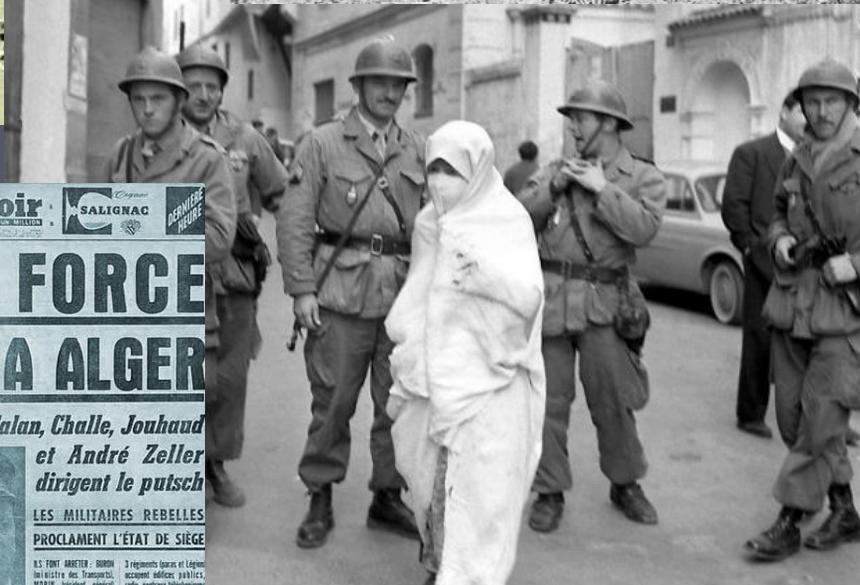
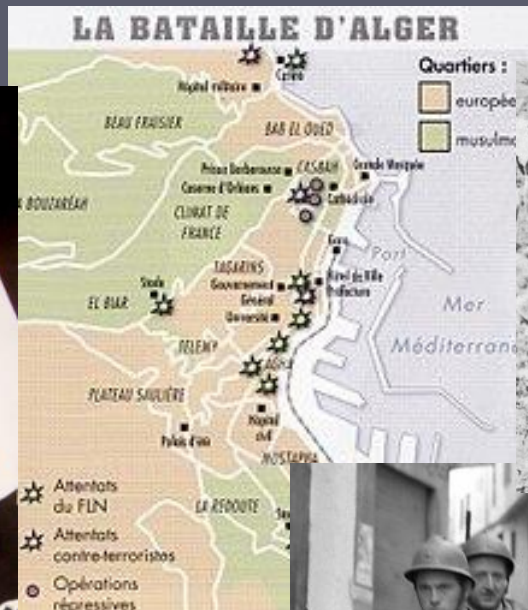
Fig. 4: Cold War Alignment

- Pro-Western
- Shifting alignment
- Pro-Soviet

- ▶ V kontextu studené války podporuje **Západ** hlavně konzervativní režimy, které jsou anti-sovětské a anti-komunistické + podporuje v muslimských zemích inklinujících k SSSR opoziční radikální skupiny podobného zaměření – často radikální islamisty
- ▶ **Sovětský svaz** naopak podporuje nacionalisty a levicové skupiny (OOP, Fatah, palestinské levicové fronty, povstalce v Alžírsku, Libyi..)

Občanská válka v Alžírsku (1952-62)

Podpora islamistů ze strany Západu během studené války

- ▶ „nepřítel mého nepřítele je můj přítel“
- ▶ Navzdory značně odlišným postojům navazuje USA, Británie, Izrael a řada dalších západních zemí s islamisty kontakty a podporuje je
- ▶ Společné mají – nepřátelství vůči SSSR, arabským nacionalistům a atheismu
- ▶ Snaha o vytvoření islámského bloku, který by zabraňoval šíření sovětského vlivu po jižní sovětské hranici + rozděl a panuj
- ▶ Tato strategie se později ukazuje značně krátkozraká

President Dwight D. Eisenhower v Oválné pracovně Bílého domu (1953) při setkání s muslimskými představiteli včetně představitelů tehdy velmi radikálního Muslimského bratrstva.

„ministr zahraničí“ Muslimského Bratrstva Saïd Ramadán je druhý zprava.

USA a afghánští mudžáhíidové

- ▶ Po sovětské invazi do Afgháistánu (1979) začne USA podporovat islamistický odboj proti Sovětům a prosovětskému režimu (proxy war)
- ▶ Velmi velkorysá podpora (senátor Charlie Wilson) v řádech stamiliónů dolarů
- ▶ točily se hollywoodské filmy oslavující je – Rambo III., James Bond – Living Daylights
- ▶ Po sovětském odchodu o ně ztratili zájem.

“THESE GENTLEMEN ARE THE MORAL EQUIVALENTS OF AMERICA’S FOUNDING FATHERS.” – RONALD REAGAN, 1985

Sovětská podpora radikálům na Blízkém východě

Děkuji za pozornost!

Pro další informace sledujte:

<http://blizky-vychod.blogspot.com>

Publikace:

- *Judaismus a politika v Izraeli* (2002, 2009)
- *Izrael a Palestina* (2005)
- *Encyklopedie blízkovýchodního terorismu* (2005)
- *Rabíni naší doby* (2010, spoluaut.)
- *Dějiny moderního Izraele* (2011)
- *Lidé svatých zemí* (2012)
- *Rabbis of our Time* (2015, Routledge)
- *Korán, meč a volební urna* (2020)

